

Balandžio 11 d. sukako 125 metai, kai Vaitkūnų kaime gimė Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas, profesorius, kunigas Povilas Jakubėnas.

Tai didelės pagarbos ir meilės vertas žmogus, kurio vardą aukso raidėmis reikėtų įrašyti atminimo lentoje Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje.

Jo tėvai buvo ūkininkai. Tėvas Krisius buvo doras, darbštus, tylus žmogus, mokėjo skaityti, apgalvotai tvarkė ūkį. Visų kaimo gyventojų buvo gerbiamas, nes būdoje kiekvienam ištiesdavo meilės ir pagalbos ranką.

Motina - Marė Macytė - apdovanota įgimta išmintimi, pasižymėjo pavyzdinga tvarka namuose ir ūkyje. Ji buvo neraštinga, tačiau mokslą labai vertino ir jos rūpesčio dėka visi 6 vaikai buvo išmokyti skaityti ir rašyti. Šeimoje vyravo tikėjimo dvasia. Kiekvienas darbas buvo pradedamas malda.

Vaikystėje P. Jakubėnas buvęs labai gyvas vaikas. Pirmoji būsimos profesoriaus mokytoja buvo jo sesuo, kuri, žiemą verpdama, mokė savo brolių pažinti raides, sudėti žodžius. Išmokęs skaityti žodžius, pradėjo lankyti kaimo daraktoriaus mokyklą. Po to su broliu buvo nuvežtas į Biržų liaudies mokyklą. Tuo metu, lietuviškos spaudos draudimo metais, tai viename, tai kitame kaime pradėjo pasirodyti slapta lietuviškas laikraštis "Aušra". Prašvito jį ir P. Jakubėno tėvo namuose. Čia rinkdavosi žmonės, vienas garsiai skaitydavo, kiti ramiai klausydavo. P. Jakubėnas buvo dar vaikas, tačiau jo sieloje jau tada suvirpėjo lietuviška styga. Jis pradėjo galvoti ir suprasti, kokią žalą žmonėms daro rusinimas.

Biržų liaudies mokyklą P. Jakubėnas baigė pirmuoju mokiniu ir buvo pristatytas raštininku Biržų pašte su 5 rublių mėnesio atlyginimu. Savo tamyba jis nebuvo pa-

tenkintas, nes troško toliau mokytis, baigti gimnaziją ir aukštąjį mokslą. Tėvas pritarė jo troškimui. 1887 m. išlaikė egzaminus į Mintaujos gimnazijos antrą klasę. Buvo pavyzdingo elgesio, labai darbštus, pirmaujantis moksle mokinytis, todėl jau ketvirtoje klasėje gavo pamokų ir buvo atleidžiamas nuo mokesčio už mokslą. Nuo penktos klasės jis jau turėjo pakankamai pamokų, todėl pats save išlaikė.

Apie 1890 m. toje gimnazijoje buvo jau nemažas būrys lietuvių, todėl P. Jakubėnui ir kitam mokiniui Avižoniui kilo mintis įsteigti lietuvių draugiją "Kūdikis", kurios tikslas būtų skleisti lietuvišką susipratimą ir švietimą. Per atostogas važiuodavo namo. Čia jis steigdavo kilnojamas knygynėlius ne tik savo namuose, bet ir visai apylinkei. Knygomis ir laikraščiais aprūpindavo knygnešių karalius J. Bielinius.

1893 m. baigė gimnaziją. Pagaliau svajonė išsipildė: brandos atestatas leido praverti aukštosios mokyklos duris. Pasirinko teologiją. 1893 m. rugpjūčio 17 d. P. Jakubėnas buvo įmatriculuotas Dorpato universiteto Evangelikų teologijos fakulteto studentu.

Ir universitete P. Jakubėnas buvo vienas iš pažangiausių studentų. Atsitiktinai susipažino su Vytautu Juškevičium, kuris tikrino dėdės kun. Antano Juškevičiaus žodyno žodžius. Jiedu nuoširdžiai susidraugavo ir Vytauto motina savo bute užleido P. Jakubėnui vieną kambarį. Abu su Vytautu sumanė steigti slaptą lietuvių draugiją. Netrukus draugiją sudarė šeši nariai. Visi buvo pilni entuziazmo ir pasiryžę kaip įmanydami veikti, žadindami lietuvių tautą pabusti iš miego. Nutarė išleisti profesoriaus Jauniaus gramatiką, kurioje buvo nustatyti kirčiavimo dėsniai. Hektografavimo būdu naktimis atspausdino 100 egz. Vienas egzempliorius buvo nusiūstas prof. Jauniui.

Baigiamuosius egzaminus P. Jakubėnas išlaikė labai

gerai. Fakultetas pripažino jam pirmąjį mokslinį kandidato laipsnį su sąlyga, kad dar parašytų disertaciją, kurią per šešis mėnesius ir parašė. 1899 m. universitetą baigė garbės pažymėjimu. Tų pačių metų rugpjūčio 6 d. Sinodo metu Vilniuje ordinuojamas ir paskiriamas antruoju kunigu Biržų parapijai. P. Jakubėnas prašo Sinodo jam leisti vykti į užsienį, kad galėtų įsigyti daugiau žinių ir susipažinti su bažnyčios praktine veikla. Prašymas patenkinamas ir jis vieneriems metams išvyko į Vokietiją, Erlangeno universitetą. 1900 m. grįžo į Biržų parapiją. Su jaunatviška energija pasinėrė į idealaus sielos ganytojo, tamsybėje klaidžiojančių parapijiečių žadinimo ir kultūros veiklą.

1904 m. atgavus spaudą išsipildė P. Jakubėno puoselėta svajonė išleisti lietuvišką evangelikų reformatų kalendorių, kurio pirmasis numeris "Kaimynas" pasirodė 1905 m.

Didžiulį susirūpinimą jam kelė žmonių neraštingumas, todėl 1908 m. išrūpino iš caro valdžios leidimą įsteigti Biržuose keturklasę miesto mokyklą-pradžiamokyklą.

1908 m. P. Jakubėno veiklos dėka įsteigtas žemaitiškas ratelis, kurio tikslas - skatinti ūkininkus pažangiau gyventi ir ūkininkauti.

Kasmet leidžiant kalendorių iškilo reikalas steigti spaustuve. Prie šios idėjos prisidėjo Dūmos atstovas Martynas Yčas, pramonininkas Jurgis Trečiokas ir kiti.

P. Jakubėnas buvo laimingas savo šeimoje, vedęs švelnią, svajingą, muzikalią žmoną Haliną Lipinskaitę, kilusią iš senos reformatų bajorų giminės. Augino sūnų Vladą, būsimą kompozitorių, profesorių (gimusį 1904 m.) ir dukrą Haliną, būsimą Evangelikų reformatų kolegijos prezidentę (gimusią 1908 m.). Šiuo metu Halina Dilienė gyvena Čikagoje. Tą džiaugsmą ir laimę aptemdė Pirmasis pasaulinis karas. Rusų valdžios įsakymu tu-